М. Веселов, канд. юрид. наук, доц.
Национальный университет "Одесская юридическая академия", Одесса, Украина,
И. Ищенко, адъюнкт
Одесский университет внутренних дел, Одесса, Украина

МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРАКТИКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛИЦИИ В СФЕРЕ ЮВЕНАЛЬНОЙ ПРЕВЕНЦИИ

Рассматриваются особенности организации и деятельности полиции различных стран мира в сфере ювенальной превенции. Исследованы формы и особенности специализации подразделений полиции относительно решения проблем в сфере ювенальной превенции; приведены примеры и особенности административно-превентивных (принудительных) и социально-профилактических мероприятий, используемых полицией в работе с детьми. Проведено обобщение международной практики деятельности полиции, на основании чего, определены пути совершенствования деятельности украинской полиции в этой сфере.

Ключевые слова: ребенок, охрана детства, полиция, правонарушение, превенция.

M. Veselov, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor
National University "Odessa Law Academy", Odessa, Ukraine,
I. Ishchenko, PhD student (Law)
Odessa University of Internal Affairs, Odessa, Ukraine

INTERNATIONAL PRACTICE OF POLICE ACTIVITIES IN THE AREA OF JUVENAL PREVENTION

The article examines the specifics of the organization and activities of police in various countries of the world in the area of juvenile prevention. The forms and features of specialization of police units on solving problems in the sphere of juvenile prevention have been studied; examples and features of the administrative-preventive (compulsory) and socially-preventive measures used by the police in working with children are given. A generalization of the international practice of police activity was conducted, on the basis of which, ways of improving the activity of the Ukrainian police in this sphere have been determined.

Key words: child, protection of childhood, police, offense, prevention.

УДК. 343.13. (477)

Г. Глобенко, канд. юрид. наук, проф.
Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, Україна

ГЕНЕЗИС ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДІЗНАННЯ ЯК ФОРМУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

На підставі аналізу окремих історичних пам'яток законодавства досліджуються питання генезису інституту дізнання. Розглянуто останні зміни та доповнення до чинного кримінального процесуального законодавства України, що регламентують досліджувану форму досудового розслідування. Виділено окремі аспекти щодо сутності та процедури здійснення дізнання в деяких країнах Європейської спільноти, які уявляються перспективними для вітчизняного законодавця.

Ключові слова: кримінальний процес, форми досудового розслідування, злочин, кримінальний проступок, досудове слідство, дізнання, генезис.

Вступ. За більш ніж двохсотлітню історію свого розвитку дізнанняяк форма досудового розслідування зазнала чимало організаційно-структурних трансформацій. З набранням чинності у 2012 р. КПК України реформування кримінального процесуального законодавства, що проводиться в рамках загальної судово-правової реформи, виявилося недосконалим та незавершеним. За цей час було прийнято більше ніж п'ятдесят законів, однак, як вказує практика, численні зміни правової регламентації кримінального судочинства до теперішнього часу не забезпечують неухильної реалізації завдань передбачених, положеннями ст. 2 КПК України. Сказане повною мірою відноситься і до питань досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. Ідеї законодавця, що закладені в основу модернізації досліджуваної форми досудового розслідування базуються на ключовому завданні реформи – посилення захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Дане положення є надзвичайно актуальним не лише для дізнання, а й кримінального судочинства в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання інституту дізнання на всіх етапах його становлення та розвитку постійно перебували в полі зору науковців. Слід зазначити, що здебільшого такі дослідження велися у двох напрямах. Так, один із них охоплював загальні проблеми досліджуваного інституту, у розробку яких помітний внесок зробили такі вчені, як В. В. Вапнярчук, А. П. Гуляєв, К. П. Задоя, О. В. Керевич, В. З. Лукашевич, П. М. Маланчук, В. Т. Маляренко, Н. В. Пильгун, Л. Д. Удалова та ін. Другий напрям полягав у науковому аналізі правового регулювання та практики діяльності окремих органів дізнання, дослідження за яким здійснювали В. І. Галаган, Ю. М. Грошевий, К. Ф. Гуценко, А. Я. Дубинський, Н. С. Карпов, О .Р. Михайленко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Р. Ю. Савонюк, В. М. Тертишник та ін. У роботах зазначених науковців було вирішено багато аспектів, що стосувалися диференціації та уніфікації форм досудового розслідування, а також його структури і змісту. Разом з тим, у більшості фундаментальних праць як об'єкт дослідження виступало досудове провадження, що регулювалось КПК України 1960 р. Крім цього, окремі питання, що стосуються даної тематики, на сьогодні так і не знайшли комплексного доктринального осмислення.

Формування цілей. Метою статті є розгляд генезису законодавствапро дізнання як форму досудового розслідування, а також шляхів його подальшого вдосконалення у кримінальному процесі України.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети та завдань використано загальнонаукові методи дослідження. За допомогою історичного методу здійснено дослідження генезису дізнання як форми досудового розслідування.Метод юридичного аналізу використовувався для усвідомлення змісту норм кримінально-процесуального законодавства та відомчих нормативних актів, що регламентували порядок здійснен-

© Глобенко Г., 2018

ня дізнання. Для порівняння норм законодавчих акті, що регулюють досліджувану форму досудового розслідування як окремих країн пострадянського простору, так і деяких європейських країн використано порівняльно-правовий метод.

Виклад основного матеріалу. Дослідження інституту дізнання на сучасному етапі розвитку вітчизняного кримінального процесу доцільно розпочати з питань його витоків. Так, його заснування як цілісного механізму відбувалося одночасно з виникненням державних та громадських інституцій. Передумовами його становлення, як зазначає К .А. Волкова, була необхідність у забезпеченні розшуку винних осіб, які порушили норми звичаєвого права. На переконання науковця, певні риси дізнання вже можна простежити в "Руській правді" ("Суд Ярослава"), у якій згадуються такі форми розшуку, як "звід" та "гоніння сліду" [1, с. 102]. Разом з тим, за визначенням Б. Т. Безлєпкіна сам термін "дізнання" у повсякденному вживанні з'явився у XVIII ст. під час реформ царя Петра I [2, с. 102].

Традиційно найбільший інтерес серед джерел процесуального дореволюційного права представляє Статут кримінального судочинства 1864 р. (далі – СКС). Аналіз дізнання цього періоду дозволяє зробити висновок про його близькість до процедури дослідчої перевірки заяв та повідомлень про злочин, що була передбачена положеннями КПК України 1960 р. та яка існує і досі в більшості КПК країн пострадянського простору. Поліція мала право проводити огляди, освідування, допити, обшуки, тобто дії, що розглядалися як слідчі. Основним документом, який надавався до суду, з викладенням необхідних відомостей, що стосувалися протиправного діяння та підозрюваної особи, був протокол. Вимог щодо дотримання його форми закон не передбачав, оскільки відомості, які містилися в ньому були початковими та підлягали перевірці. Також у положеннях вищезгаданого СКС було виділено наступні види дізнання: а) для виявлення ознак злочину; б) для проведення невідкладних слідчих дій, за відсутності судового слідчого; в) для збору матеріалу, розглядом якого займався мировий суддя. Таким чином, дізнання окресленого періоду розглядалося здебільшого як адміністративна діяльність поліцейських органів.

Складний та непослідовний шлях досліджуваний інститут мав після жовтневого перевороту 1917 р. Так, у результаті вказаних політичних перетворень поліцію як правоохоронний орган було скасовано і створено низку державних органів, серед яких вагоме місце посідала міліція. За визначенням О. В. Гриненка, у той період міліція як орган дізнання наділялася правом проводити лише окремі слідчі дії з подальшою передачею зібраних матеріалів до органів попереднього слідства [3, с. 102].

13 вересня 1922 р. Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет затвердив перший КПК УРСР та прийняв постанову про введення його в дію з 20 вересня 1922 року [4], глава VIII якого, присвячувалась досліджуваній формі розслідування. Положення ст. 102 цього Кодексу до органів дізнання відносили органи міліції та карного розшуку, органи державного політичного управління, а також органи податної, продовольчої, санітарної, технічної, торгової інспекції та інспекції праці у справах, віднесених до їх відання, урядові установи і посадових осіб, у справах про проступки, що підлягали дисциплінарному стягненню. При провадженні дізнання допускалось опитування підозрюваної особи та свідків, а також проведення виїмки, обшуку, огляду та освідуванняза випадків, що сліди злочину та інші речові докази могли бути знищені або приховані (ст. 104 КПК УРСР).

Наступний КПК УРСР 1927 р. [5] у положеннях ст. 94 дещо розширив коло органів дізнання. Крім цього, законодавець уперше передбачив два його види: а) дізнання у справах, у яких попереднє слідство не є обов'язкове (ст. 95 КПК УРСР); б) дізнання у справах, у яких попереднє слідство є обов'язковим (ст. 97 КПК УРСР), порядок провадження якого здійснювалось за всіма правилами, установленими для попереднього слідства. Аналіз законодавства цього часу вказує на те, що коло справ, за якими дізнавачами проводилося розслідування, за правилами слідства з початку і до кінця розширювалось, а відмінність між слідством та дізнанням поступово нівелювалась.

28 грудня 1960 р. був прийнятий КПК УРСР [6], у ст. 101 якого надавався вичерпний перелік органів, що наділялись правом здійснювати дізнання. Разом з тим, до їх основних повноважень відносилось не розслідування злочинів, а вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину та осіб, що його вчинили. Крім цього, орган дізнання не мав права розслідувати кримінальну справу в повному обсязі зі складанням підсумкового процесуального документа з подальшою передачею її до суду. Згідно зі ст. 109 КПК УРСР дізнання закінчувалося складанням постанови про направлення справи для провадження попереднього слідства, яка затверджувалась прокурором. Винятком з цього загального правила, були повноваження щодо винесення постанови про закриття кримінальної справи, за наявності обставин, передбачених ст. 6 КПК УРСР.

Зі створенням 6 квітня 1963 р слідчого апарату в Міністерстві охорони громадського порядку (далі-МООП) дізнання в значній мірі втратило свою функцію, оскільки для його здійснення не було створено відповідні організаційні структури. Згодом, наказом МООП від 31 липня 1963 р. "Про провадження дізнання в органах міліції" установлюється порядок, за яким проведення дізнання в кримінальних справах мало доручатися найбільш досвідченим, які мають юридичну підготовку оперативним працівникам карного розшуку, служби боротьби з розкраданнями соціалістичної власності, інших служб, а також дільничним інспекторам. Таким чином, функція дізнання була розосереджена між окремими службами міліції. Водночас у наказі зазначалося, що співробітники, які проводять дізнання, від оперативної роботи не звільнялися [7, с. 21]. Зауважимо, що проблемні питання зі створення в міліції служби штатного дізнання існували до видання Наказу МВС СРСР від 05 серпня 1982 р. № 254, коли в системі МВС було введено посади інспекторів і старших інспекторів з дізнання. Наказ МВС СРСР від 20 грудня 1985 р. № 240 увів у дію Інструкцію з організації та провадження дізнання в органах внутрішніх справ.

У публікаціях багатьох авторів того часу, зокрема, В.Д. Арсеньєва, А.П. Гуляєва, Ц.М. Каз, С.А. Маршева, Р. Д. Рахунова наводилися аргументи щодо необхідності диференціації проваджень про злочини з урахуванням, по-перше, їх тяжкості і незначності для суспільства, а по-друге, складності пізнання вчиненого діяння [8, с. 70; 9, с. 64; 10, с. 59; 11, с. 67; 12, с. 62]. Першим успіхом прибічників такої точки зору можна вважати Указ Президії Верховної Ради СРСР від 26 липня 1966 р. "Про посилення відповідальності за хуліганство" [13]. На підставі вказаного нормативно-правового акту Указом Президії Верховної Ради УРСР від 24 січня 1967 р. [14] положення КПК УРСР 1960 р. були доповнені главою 35 "Провадження в справах про хуліганство", яка згодом трансформувалася у "Протокольна форма досудової підготовки матеріалів" як найбільш спрощену та

прискорену процедуру провадження за очевидними злочинами, що не являли великої суспільної небезпеки. На думку більшості правників вона була введена з метою розвантаження слідчих, які змогли зосередити свої зусилля на розслідуванні більш тяжких злочинів, а також максимально наблизити призначення покарання до вчинення злочину і в більш стислі строки досягнути мети покарання [15, с. 134; 16, с. 493]. Разом з тим, незважаючи в цілому на ефективність протокольної форми досудової підготовки матеріалів із законодавства, вона була виключена через фактичну відсутність в учасників процесу процесуальних прав, які з'являлися у них лише по завершенні провадження.

Чинний КПК України містить низку новацій, серед яких особливе місце належить терміну "кримінальне правопорушення", котрий крім злочинів у своїй сукупності об'єднує і кримінальні проступки, досудове розслідування щодо яких має здійснюватися у формі дізнання (ст. 215 КПК України). Крім цього, КПК України містить окрему главу 25, у якій регламентуються особливості розслідування досліджуваної форми кримінального провадження.

Слід підкреслити, що інститут кримінального проступку не є новим, оскільки окремі його прояви мали місце ще за часів середньовіччя в законодавстві Англії, де існував розподіл злочинів на: а) фелонія (англ. felony) – злочини з високим ступенем суспільної небезпеки, за які передбачалося покарання у вигляді смертної кари та конфіскації майна; б) місдімінор (англ. misdemeanor) – менш небезпечні злочини, що посягали на інтереси приватних осіб і не посягали на інтереси корони та за які не передбачалася смертна кара і конфіскація майна [17].

У свою чергу, в "Уложенні про покарання кримінальні та виправні" 1845 р., положення якого діяли на значній території сучасної України, суспільно небезпечні діяння за критерієм суспільної небезпечності класифікувалися на злочини та проступки [18, с. 84–85]. Тенденція щодо виділення кримінальних проступків до окремого виду кримінально караних діянь була також збережена у Кримінальних уложеннях 1885 та 1903 рр. Так, зокрема, за Кримінальним уложенням 1903 р. кримінально карані діяння поділялися на тяжкі злочини, злочини та проступки. До проступків відносили діяння, що каралися арештом або грошовим штрафом [19].

За радянських часів у теорії кримінального права другої половини XX ст. окремими науковцями, зокрема А. А. Піонтковським та М. Д. Шаргородським, також висловлювалися пропозиції щодо доцільності виділення злочинів невеликої тяжкості в категорію антигромадських проступків [20, с. 63; 21, с. 77]. Однак наукова спільнота колишнього СРСР не підтримали ідею вищевказаних дослідників.

За часів незалежної України на офіційному рівні питання щодо запровадження у законодавство кримінального проступку вперше було поставлено у проекті Концепції реформування кримінальної юстиції, яка була передана на розгляд Президента України 10 грудня 2007 р. Національною комісією із зміцнення демократії та утвердження верховенства права. Концепція була ухвалена рішенням Ради національної безпеки та оборони України й затверджена Указом Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 р. "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів"" від 08 квітня 2008 р. № 311 [22].

На виконання зазначеної Концепції розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 1153 було затверджено "План заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України" [23], який передбачав розробку та подання проекту Кодексу України про кримінальні проступки та закону про внесення змін до КК України щодо розмежування правопорушень, залежно від ступеня їх суспільної небезпеки, обмеження сфери застосування покарань, пов'язаних з позбавленням волі. На підставі цього до Верховної Ради України було внесено ряд проектів Закону України, зокрема, від 28 лютого 2012 р. № 10126 "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків" [24], від 3 березня 2012 р. № 10146 "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків" [25], від 19 травня 2015 р. № 2897 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків" [26]. Разом з тим, тривала діяльність законодавця у цьому напрямі залишалась без результатів, а тому дана форма розслідування мала місце лише в теорії. Лише 23 листопада 2018 р. у другому читанні прийнято Закон України № 7279-д "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень" [27], який запроваджує інститут кримінальних проступків і набуде чинності з 1 січня 2020 року.

Уведення такого інституту сприятиме забезпеченню швидкого розслідування кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, а також зменшенню навантаження на слідчих органів досудового розслідування, оскільки їхні повноваження у процесі досудового розслідування кримінальних проступків, згідно з положеннями, передбаченими ч. 3 ст. 38 КПК України, зможуть здійснювати співробітники інших підрозділів. Порівняно з досудовим слідством, розслідування у формі дізнання передбачає дещо спрощену процедуру, включаючи скорочені строки розслідування, обмеження у застосування запобіжних заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та ін. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання щодо досвіду деяких країн у частині альтернативних форм розслідування, зокрема, і дізнання. Вважаємо, що порівняльно-правове дослідження правового регулювання досліджуваної форми досудового розслідування сприятиме підвищенню ефективності застосування даного інституту в майбутньому в нашій державі.

Кримінальне судочинство колишніх союзних радянських республік тривалий час здійснювалося на основі єдиної загальносоюзної правової бази, а саме Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік 1958 р. Прийняті у 1960 р. КПК республік практично не відрізнялися один від одного, і за процедурою здійснення дізнання мали лише незначні відмінності. Після здобуття незалежності кожна держава отримала право самостійно створювати свою систему кримінального судочинства, використовуючи як власний досвід, так і моделі інших країн. Отже, процес формування кримінально-процесуального законодавства в країнах пострадянського простору, як і регламентація дізнання в рамках цього процесу, триває досі. Однак переважна більшість країн кардинальних змін до цього інституту не вносили і зберегли спадкоємність у трактуванні видів дізнання радянського періоду. Разом з тим, Естонія, Молдова та Киргизька Республіка взагалі виключили досліджуваний інститут зі свого законодавства.

У контексті викладеного доречно розглянути особливості провадження дізнання на прикладі деяких європейських країн. Наприклад, досліджувана форма у Франції регламентується кримінально-процесуальним кодексом 1958 р. розділом "Дізнання та перевірка осо-

би". Слід відзначити, що досудове слідство та дізнання у Франції розглядаються як автономні стадії кримінального судочинства, не об'єднані поняттям "досудове розслідування". Дізнання може проводитися лише до стадії порушення кримінального переслідування, і не є обов'язковим. Розчинається з моменту виявлення злочину та не вимагає у зв'язку з тим складання якогось процесуального акту, зокрема, як у більшості країн пострадянського простору, постанови про порушення кримінальної справи. Указана вище модель досудового провадження склалася в більшості європейських країн.

У свою чергу, в Австрії досудове розслідування здійснюється лише у формі дізнання. Невідкладні слідчі дії, пов'язані з встановленням особи, яка вчинила злочин, а також інших обставин, проводяться поліцією до порушення кримінальної справи і завершуються передачею всіх матеріалів прокурору. При цьому для встановлення обставин злочину орган дізнання вправі здійснювати будь-які слідчі та оперативно-розшукові дії. Закінчення дізнання можливе шляхом порушення публічного обвинувачення, або закриття справи. У першому випадку прокурором складається обвинувальний акт, у якому зазначаються дані про обвинуваченого, місце і час вчинення злочину, кваліфікація діяння, а також перераховуються зібрані докази. Обвинувальний акт разом з матеріалами кримінальної справи направляється до суду. Звичайне дізнання здійснюється строком до 15 діб, судове (із залученням слідчого судді) до 30 діб (ст. 174 КПК Австрії).

У контексті викладеного В. І. Фаринник цілком слушно зауважує, що Європейські системи кримінальної юстиції фактично повністю відмовилися від досудового слідства у його "класичному" розумінні. Специфікою кримінального процесу цих держав є те, що досудове провадження в основному проводиться у формі поліцейсько-прокурорського дізнання, головна ж роль у встановленні обставин вчинення кримінального діяння відводиться судовому слідству (яке проходить із суворим дотриманням принципу змагальності сторін та "реальної" участі судді (суду) у слідчих діях) [28, с. 58]. Слід зазначити, що окремі положення європейського законодавства вже знаходять своє втілення в КПК України, зокрема в засаді безпосереднього дослідження судом показань, речей і документів.

Висновки. На підставі викладеного вище слід резюмувати, що сучасний стан розвитку вітчизняного кримінального процесу характеризується наявністю кардинальних змін законодавства, які відбуваються у сфері правового регулювання всіх стадій та форм кримінального судочинства, у тому числі й дізнання. Досліджувана форма досудового розслідування докорінно змінювала свою сутність та значення з прийняттям кожного нового кримінально-процесуального закону, оскільки законодавець називав різну діяльність одним і тим самим терміном. Під ним розуміли як процесуальну діяльність регламентовану нормами кримінального процесу, так і діяльність здійснювану оперативно-розшуковими заходами.

Порівняльно-правовий аналіз кримінально-процесуального законодавства з досліджуваного питання окремих європейських країн дозволяє констатувати наявність очевидної тенденції до оптимізації досудового розслідування шляхом його спрощення. Подібний підхід не викликає подиву, оскільки вписується до загального інтеграційного процесу розвитку законодавства, який знайшов своє відображення в міжнародно-правових актах, зокрема в Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи № 6 R (87) "Щодо спрощення кримінального правосуддя". На відміну від європейської моделі, дізнання більшості країн пострадянського простору розпочинається з винесення постанови про порушення кримінальної справи, за виключенням Грузії, Казахстану та України, і здійснюється виключно процесуальними методами. Разом з тим, оцінка ефективності вітчизняного інституту дізнання має здійснюватися виключно через практичну складову, яка на сьогодні відсутня.

Список використаних джерел:

1. В*олкова К. А.* Генезис законодательства о дознаниикакформепредварительногорасследования: Борьба с преступностью: теория и практика / К. А. Волкова // Материалы II Междунар. науч.-практ. конф. (Могилев, 27 февр. 2014 г.) / М-во внутр. Дел Респ. Беларусь, учреждение образования "Могилевский высший коледж Министерства внутренних дел Республики Беларусь"; редкол. : Ю.П. Шкаплеров (отв. ред.) и др. – Могилев : Могилев. высш. колледж МВД Респ. Беларусь, 2014. – С. 103–104.

2. *Безлепкин Б. Т.* Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный) / *Б.* Т. Безлепкин. – 11-е изд., перераб. и доп. – М. Проспект, 2012. – 752 с.

3. Гриненко А. В. Уголовный процесс : учебник и практикум для СПО / А. В. Гриненко. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд-во Юрайт, 2016. – 333 с.

4. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР. – Х. : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. – 124 с.

5. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР. – Х. : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, тип. раб.-кооп. Изд-ва "Укр. раб" им. П. Иванова, 1927. – 126 с.

6. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28 грудня 1960 року // ВВР Української РСР. – 1961. № 2. – Ст. 15.

7. *Григорьев В. Н.* Дознание в органах внутренних дел : учебное пособие / В. Н. Григорьев, А. О. Дамерт., А. Б. Сергеев, К. А. Сергеев. – Челябинск : Изд-во Челяб. юрид. ин-та МВД России, 2005. – 167 с.

8. *Арсеньев В. Д.* О едином порядке производства по уголовным делам и пределах его дифференциации. Вопросы борьбы с преступностью / Арсеньев В. Д. // Труды Иркутского гос. ун-та. Серия юрид. – 1970. – Т. 85, вып. 10, ч. 4. – Иркутск. – С. 63–71.

9. *Гуляев А. П.* Единый порядок предполагает дифференциацию / А. П. Гуляев // Соц. Законность. – 1975. – № 3. – С. 63–65.

10. *Каз Ц. М.* О единстве и дифферинциации уголовного судопроизводства / Ц. М. Каз // Соц. законность. –1975. – № 1. – С. 58–62.

11. *Маршев С. А.* Нужно ли изменять процессуальную форму в уголовном судопроизводстве? / С. А. Маршев // Соц. законность. – 1974. – №8. – С. 63–67.

12. *Рахунов Р. Д.* Дифференциация уголовно-процессуальной формы по делам о малозначительных преступлениях / Р. Д. Рахунов // Сов. государство и право. – 1975. – № 12. – С. 60-68.

13. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 26 июля 1966 года "Об усилении ответственности за хулиганство" // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1966. – № 30. – Ст. 595.

14. Указ Президії Верховної Ради УРСР від 24 січня 1967 року "Про внесення доповнень і змін до Кримінально-процесуального кодексу Української РСР" // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1967. – № 5. – Ст. 63.

15. *Каткова Т. В.* Проблеми реалізації слідчим принципу безпосередності досліджень доказів кримінальних справ, отриманих віл органів дізнання / Т. В. Каткова // Актуальні проблеми сучасної науки у дослідження молодих вчених. – 1997. – Вип. 3–4. – С. 134

16. *Михеєнко М. М.* Кримінальний процес України : підручник / М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко. – К. : Либідь, 1999. – 536 с.

17. *Федотова Г. В.* Правові тенденції визначення кримінального проступку в кримінальному законодавстві *[Електронний ресурс]* : / Г. В. Федотова // Всеукраїнська інтернет-конференція "Проблеми впровадження інституту кримінального проступку (на основі проекту Закону "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інститути кримінальних проступків" № 10136 від 03.03.2012 р. : Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса. – Режим доступу: http://ivpz.org/images/sudgenya/zip.

18. *Шармар О. М.* Виникнення та розвиток законодавства України про кримінальну відповідальність / О. М. Шармар, В. В. Бабаніна // Митна справа. – 2012. – № 1. –С. 82–89.

19. Уголовное уложение 1903 года *[Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http: //quator.ru/ allmaterials/ Item/5256-ugolovnoe-ulozhenie-1903-goda.

20. *Пионтковский А. А.* Усиление роли общественности в борьбе с преступностью и некоторые вопросы теории советского уголовного права / А. А. Пионтковский // Сов. государство и право. – 1961. – № 4. – С. 60–70.

21. Шаргородский М. Д. Вопросы общего учения о наказании в период развернутого строительства коммунистического общества. Советское государство и право в период развернутого строительства коммунизма: тез. докл. на науч. конф. Л. : Изд-во ЛГУ, 1961. С. 77–78.

22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів": Указ Президента України від 08 квітня 2008, № 311 *[Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/7703.html

23. План заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України 311 *[Електронний ресурс]* : затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серп. 2008 р. № 1153-р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1153-2008-%D1%80.

24. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків *[Електронний ресурс]* : проект Закону України № 10126. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=4270.

25. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків *[Електронний ресурс]* : № 10146 від 3 бер. 2012 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42733.

26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків *[Електронний ресурс]* : № 2897 від 19.05.2015 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55214.

27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень *[Електронний ресурс]* : № 7279-д від 20.04.2018 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63928

28. Фаринник В. І. Досудове слідство у кримінальному судочинстві України: стан та перспективи реформування / В. І. Фаринник // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України: Збірник наукових праць. – 2010. – № 1. – С. 56-63.

Надійшла до редколегії 06.12.18

Г. Глобенко, канд. юрид. наук, доц.
Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, Украина

ГЕНЕЗИС ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ДОЗНАНИИ КАК ФОРМЕ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ

На основании анализа отдельных исторических памятников законодательства исследуются вопросы генезиса института дознания. Рассмотрены последние изменения и дополнения в действующее уголовное процессуальное законодательство Украины, регламентирующее исследуемую форму досудебного расследования. Выделены отдельные аспекты относительно сущности и процедуры осуществления дознания в некоторых странах Европейского сообщества, которые представляются перспективными для отечественного законодателя.

Ключевые слова: уголовный процесс, формы досудебного расследования, преступление, уголовный проступок, досудебное следствие, дознание, генезис.

H. Hlobenko, Candidate of Sciences (Law), Associate Professor
Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraina

GENESIS OF THE LEGISLATION ON INQUIRY AS A FORM OF PRE-TRIAL INVESTIGATION

The reform of criminal procedural legislation conducted within the framework of the general legal and judicial reform, when the Criminal Procedural Code of Ukraine entered into legal force in 2012, proved to be imperfect and incomplete. More than fifty laws were adopted during this time, however, numerous changes in the legal regulation of criminal proceedings as a rule of thumb states, do not ensure the steady implementation of the tasks of the criminal procedure so far. The above mentioned fully refers to the issues of pre-trial investigation of misdemeanors in the form of inquiry. The current state of the development of domestic criminal procedure is characterized by the existence of fundamental changes in the legislation that take place in the field of legal regulation of all stages and forms of criminal justice, including inquiry. Based on the analysis of certain historical sources of the legislation, we can argue that the researched form of pre-trial investigation radically changed its essence and significance with the adoption of every new criminal and procedural law, since the legislator called different activities by the same term. Thus, both procedural activity regulated by the norms of the criminal procedure and the activities carried out by operative and search measures, were in particular understood as inquiry.

Comparative and legal analysis of the legislation on the researched issue of some European countries allows to state that there is an obvious tendency to optimize the pre-trial investigation by its simplifying. Such an approach is not surprising as it fits into the general integration process of the development of the legislation, which is directly reflected in international and legal acts, for example, in the Recommendation of the Council of Europe Committee of Ministers No. 6 R (87) "On the Simplification of Criminal Justice". It should be noted that, unlike the European model, the inquiry of most post-Soviet countries begins with the issuance of a ruling on the prosecution, with the exception of Georgia, Kazakhstan and Ukraine, and is exclusively carried out by procedural methods. At the same time, the assessment of the effectiveness of the domestic inquiry institution should be solely carried out through the practical component, which is currently absent.

Key words: criminal procedure, forms of pre-trial investigation, a crime, misdemeanor, pre-trial investigation, inquiry, genesis.

УДК 347.7

С. Голубицький, старш. викл.
Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ, Україна

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ У КООРДИНАТАХ РОСІЙСЬКОГО ПРАВА В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТОЛІТТЯ

Вивчено досвід правового регулювання ринку цінних паперів у Російській імперії у XIX ст. Він свідчить, що перші кроки в новій для Росії сфері суспільних відносин здійснені в кінці XVIII ст. Акцентовано увагу на тім, яке місце посідала імператриця Катерина II в закладенні основ ринку цінних паперів. Стверджується, що поширенню ринку цінних паперів у Російській імперії сприяла поява акціонерних компаній. Наведено статистику розвитку акціонерних компаній, яка свідчить про збільшення їхньої чисельності в першій половині XIX ст. Акціонерні компанії стали місцем акумуляції цінних паперів не тільки в Росії, а й у інших країнах Західної та Центральної Європи. Указано, що ринок цінних паперів у імперії відставав у своєму розвитку на кілька десятків років, проте прийняте законодавство дещо збалансувало становище.

Ключові слова: правове регулювання, біржа, ринок цінних паперів, Російська імперія, акціонерні товариства.

Вступ. Вільний ринок та розвиток підприємництва в сучасній Україні покликав до життя такий їхній атрибут як ринок цінних паперів, що на просторах колишнього радянського Союзу набирає все більшого потенціалу. Ринок цінних паперів чи фондовий ринок не нове явище в системі економічних відносин, їх витоки сягають дореформеного періоду Російської імперії, чому й присвячена сьогоднішня наукова розвідка. Вивчення історії правового регулювання ринку цінних паперів з метою використання позитивного досвіду, є неодмінною умовою ефективності його функціонування в нових соціально-економічних і політико-правових умовах.

Актуальність теми обумовлена тим, що історіографія проблеми обійшла своєю увагою не тільки ознайомлення з правовим забезпеченням функціонування ринку цінних паперів в Російській імперії, але й не зробила дієвих кроків до вивчення фондового ринку України у визначених темою публікації хронологічних межах.

© Голубицький С., 2018